

Nordjylland i dag

Bilag 2, til Region Nordjyllands Regionale Vækst og Udviklingsstrategi (REVUS) - 2015 til 2018.

Dette bilag giver et overblik over Region Nordjyllands væsentligste særkender inden for regionens egne, bymæssige og naturmæssige kvaliteter, kultur og turisme, energiforbrug og energiproduktion af vedvarende energi, samt en beskrivelse af særlige erhvervs- og uddannelsesmæssige karakteristika.

Indhold

1. Region Nordjylland og de nordjyske egne.....	2
2. Byer, landdistrikter og yderområder.....	4
3. Natur, kultur og turisme.....	12
4. Klima og energi.....	19
5. Befolkning og uddannelse	24
6. Erhverv og beskæftigelse	28

1. Region Nordjylland og de nordjyske egne

Region Nordjylland er meget sammensat region med 11 kommuner og knap 600.000 indbyggere. Fra Thisted i vest til Læsø i øst er der ca. 150 km og fra Hobro i syd til Skagen i nord ca. 160 km. Nordjylland udgør et vigtigt knudepunkt i de erhvervs- og transportmæssige forbindelser over Kattegat og Skagerrak til de skandinaviske vækstregioner i Sydnorge og Vestsverige og til det nordatlantiske område med Island, Færøerne og Grønland fra Nordjylland. Også Aalborg Lufthavn har stor betydning for Nordjylland ved at sikre hurtig adgang til København og til en række udenlandske storbyer og destinationer.

Nordjylland kan beskrives som en region sammensat af forskellige egne med hver deres identitet og særkender: Vendsyssel, Thy og Mors, Himmerland og egnen omkring Aalborg. Egnene har mange lighedspunkter men er på nogle områder også meget forskellige.

Nordjyllands egnsvisе karakteristika

Vendsyssel

Egnen er placeret som et internationalt knudepunkt mellem Danmark og Sverige/Norge. Kvaliteten i byerne, kyst og landskaber tiltrækker turister og er en vigtig del af den nordjyske profil. De turistmæssige kvaliteter i Skagen, langs kysterne og på Læsø er sammen med forbindelserne til Skandinavien vigtige styrkepositioner for egnen.

Hjørring og Frederikshavns udfylder med deres brede udbud af service en vigtig funktion for oplandet. Vendsyssel er karakteriseret ved at have et stærkt maritimt erhvervmiljø, som kan udnyttes både

regionalt, nationalt og globalt. De tre største havne – Frederikshavn Havn, Hirtshals Havn og Skagen Havn – har afgørende betydning for egnen med forskellige styrkepositioner inden for færgefart, maritime servicevirksomheder og fiskeri.

Aalborg-egnen

Aalborg rolle som den regionale motor er voksende med koncentration af studerende, bosætning og erhvervsudvikling især inden for erhverv med forskning og innovation. Aalborgs vækst og dynamik som storby er afhængig af et godt samspil med et stort opland. Aalborg er et infrastrukturknudepunkt med havn, lufthavn, jernbane med nærbanefunktioner samt bynær motorvej. Aalborg spiller en stor rolle for hele landsdelen og markerer Nordjylland udadtil med nye styrkepositioner. Kyst- og fjordområder er grundlag for en omfattende turisme og det samme er storbyen.

Himmerland

Himmerland er et vigtigt opland til Aalborg, med gode bosætningskvaliteter og med en beliggenhed som selvstændig egn og samtidig bro til det østjyske vækstområde. Rebild Bakker og Rold Skov er landskendte naturområder, og Mariager Fjord har store landskabsmæssige kvaliteter med selve fjorden og de tilstødende landskaber og naturområder som det centrale.

Erhvervskompetencen er bygget op omkring handel og produktionserhverv, og der har været en tradition for handlekraftige iværksættere. Vesthimmerland er karakteriseret af mange små og mellemstore virksomheder inden for jern og metal, elektronik, træ- og møbelindustri og fødevarersektoren. Mange af virksomhederne er udsprunget af landbrugssektoren og har senere udviklet sig til at operere på såvel nationale som internationale markeder.

Thy-Mors

Thy har med Thisted en by med mange servicefunktioner og betydende infrastruktur som fiskerihavnen i Hanstholm, der er Danmarks største konsumfiskerihavn og "Porten til Nordatlanten." Thisted er Danmarks førende klimakommune. Ved Vestkysten ligger en af verdens bedste surf-muligheder – også kaldet "Cold Hawaii" – samt Danmarks første nationalpark. Mors er karakteriseret af spændende natur og kendt for sit skaldyrsfiskeri. Nykøbing Mors er en god handels- og serviceby med et attraktivt bymiljø. Erhvervsmæssigt har egnen historisk haft en bred erhvervsstruktur præget af en række stærke produktions- og fødevareraktiviteter.

2. Byer, landdistrikter og yderområder

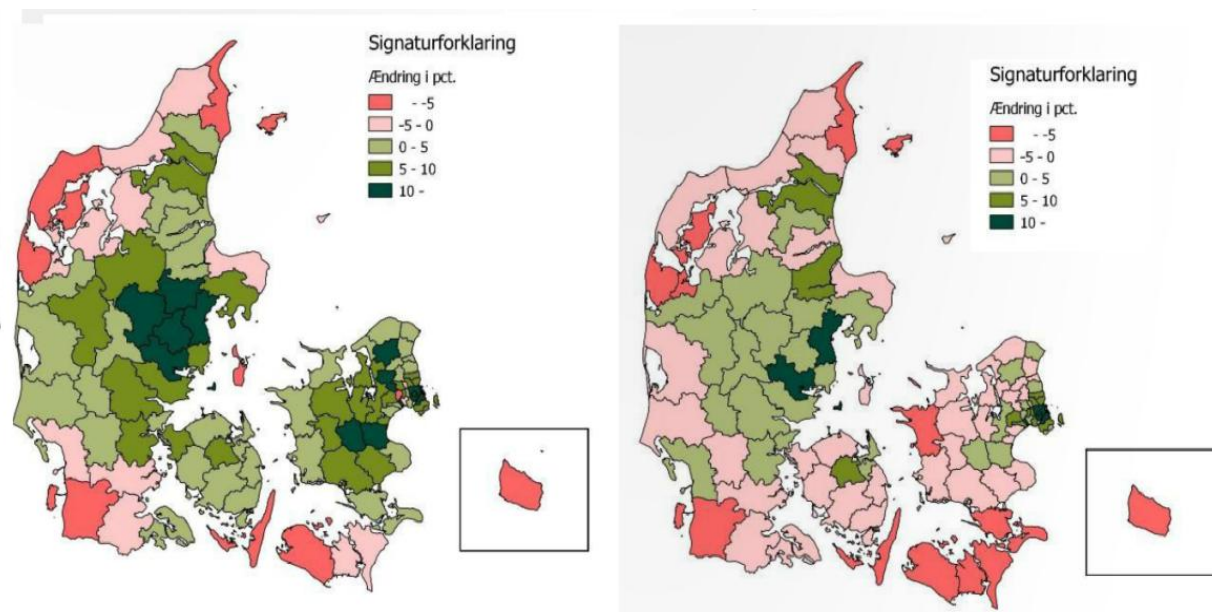
Byer

Byerne har altid spillet en væsentlig rolle i omstillingen af samfundet, og koncentrationen af menneskelige ressourcer, virksomheder samt viden- og uddannelsesinstitutioner gør i dag mere end nogensinde byerne til naturlige centre for udvikling. Det gælder på alle områder, ikke mindst når det handler om den grønne omstilling af det danske samfund. De stærke trends, som har præget udviklingen af byerne, er relativt lette at aflæse i nutiden og i bakspejlet. Det gælder ikke mindst den kraftige urbanisering, hvor bosætningen og væksten koncentrerer mere og mere omkring de største byer, den øgede transport og mobilitet mellem bycentrene og den teknologiske og digitale udvikling, som mere og mere former interaktionen mellem mennesker i de moderne byer. Regionens byer er meget vigtige i bestræbelserne for at nå mål og vision om det attraktive Nordjylland, det sammenhængende Nordjylland og et Nordjylland i vækst, da byerne - store som små - er vigtige i forhold til at danne ramme for det gode arbejdsliv, hverdagsliv og fritidsliv.

Stærk urbanisering – byerne trækker

I urbaniseringen af Danmark de sidste 30 år er befolkningstilvæksten især blevet koncentreret omkring Østjylland og Hovedstadsområdet, men internt i Nordjylland har Aalborg også oplevet tilvækst af borgere. I de nedenstående kort ses befolkningsudviklingen i fra 1999 til 2012, samt en prognose frem til 2025.

Figur 1: Befolkningsudvikling i Danmark fra 1999 til 2012 (tv) og fra 2012 til 2025 (th)

Kilde: DAMVAD

For blot nogle år siden passeredes for første gang det punkt, hvor flere mennesker globalt bor i byer frem for landområder. FN forudser en kraftig urbanisering, især i mindre udviklede dele af verden frem

mod 2050, hvilket er tæt knyttet til fremvæksten af den nye globale middelklasse. Men selv i den vestlige verden mener FN, at urbaniseringen vil fortsætte. Urbaniseringen sætter således både de større byer under pres, for at kunne modtage de mange nye borgere, men presser også de områder, der affolkes, der må tage hånd om denne udvikling.

Tendensen i vidensøkonomien er human kapital og kreativitet som nøglen til innovation og dermed til vækst. For at være innovative, og dermed konkurrencedygtige, må virksomheder have samarbejde med vidensinstitutioner og adgang til veluddannet arbejdskraft, som oftest findes i storbyerne. Højtuddannede lokaliserer sig efter karrieremuligheder.

Byregion

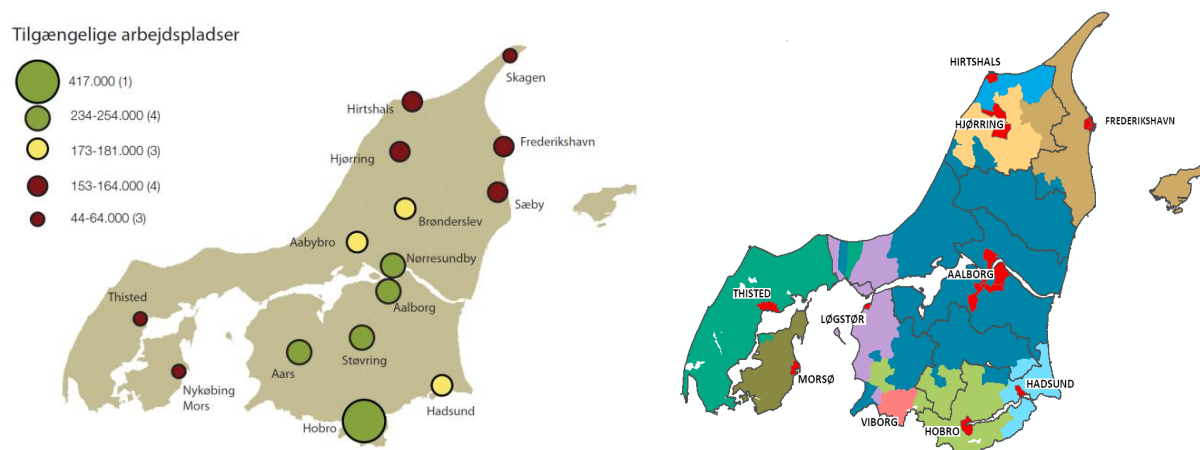
Nordjylland kan ses funktionelt som en byregion, hvor byer og oplande indgår i en vækstskabende synergi. De nordjyske byer fungerer som regionens vækstlokomotiver, hvor byerne er meget afhængige af deres oplande og omvendt. Dette sætter store krav til samarbejde og planlægning for at imødekomme krav og efterspørgsel efter levende og attraktive bosætnings- og erhvervsområder med effektive og miljøvenlige transportsystemer. For at skubbe til den positive udvikling i Nordjylland skal sammenhængen mellem byerne og oplandene styrkes i hele regionen hvormed der opnås et stærkere Nordjylland, som skaber sin egen vækst, og som samtidig har en ligeværdig relation til andre byregioner i Danmark og i Norden.

Aalborg som universitetsby har en særlig rolle i regionen, og fokus på sammenhængskraften mellem Aalborg og et net af attraktive og levedygtige byer i de forskellige egne i Nordjylland kan udvikle et stærkere Nordjylland. Styrkelse af samarbejdet mellem Aalborg og de øvrige kommuner og byer, både trafikalt, mobilitetsmæssigt, kompetencemæssigt og erhvervsmæssigt, bliver således forudsætninger for vækst både i Aalborg og i de øvrige kommuner og bidrager til en ligeværdig konkurrencerelation til andre byregioner i Danmark, i Norden og i Europa.

Mobilitet og pendling

Beliggenheden på spidsen af Jylland betyder, at nogle områder er afskåret fra at have adgang til arbejdskraftoplande i alle retninger - f.eks. hvis de er beliggende nær havet - mens andre ligger langs de store transportkorridorer, og derfor kan nå et større område inden for en given tidsramme. Den by i regionen der har det højeste antal arbejdspladser indenfor en rejsetid på 1 time er således Hobro.

Figur 2: Antal arbejdspladser inden for 1 times kørsel (tv) og pendlingsoplande (th)

Kilde: Region Nordjylland og COWI

Det faktiske pendlingsmønster viser at, selvom Aalborg er det største og dominerende arbejdskraftopland i regionen, eksisterer der yderligere 8 relativt selvstændige arbejdskraft oplande i regionen, med Thisted, Frederikshavn og Hobro som de mest fremtrædende. Der er således heller ikke en entydig sammenhæng mellem, de byer der har adgang til det største antal beskæftigede, og de der træder i karakter som centre for indpendling.

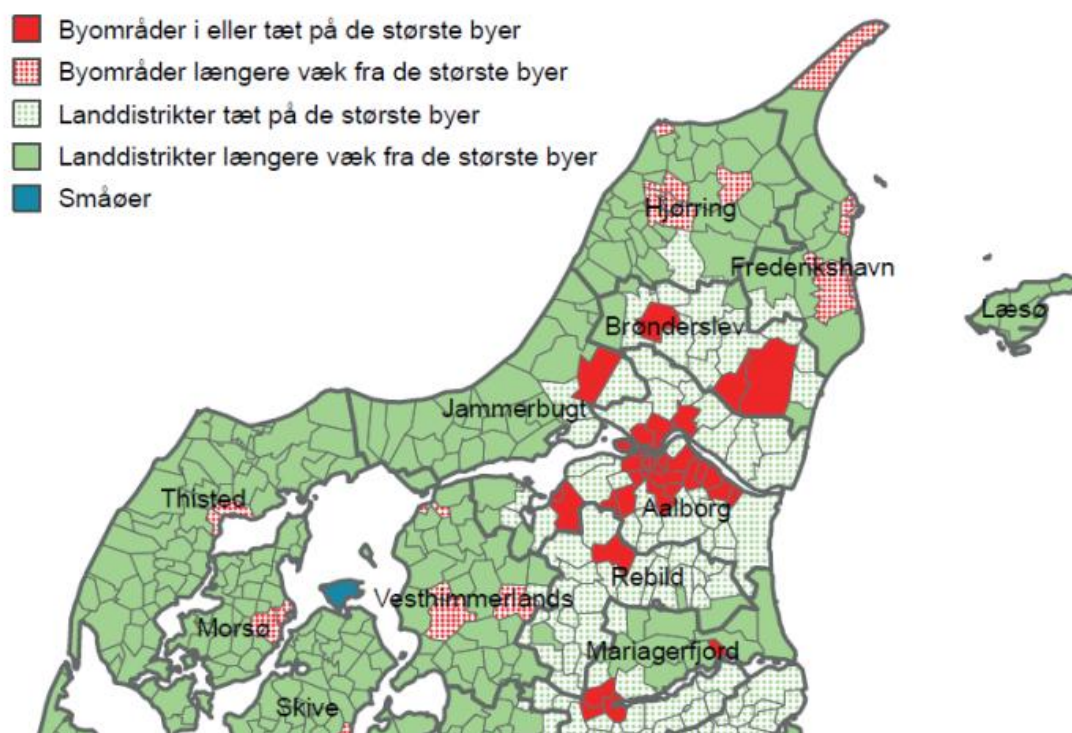
Tendensen på transportområdet er at effektiviteten af transportsystemet og fremkommeligheden øges, og i takt hermed sker der en optimering af arbejdskraftens bevægelighed mellem byer og inden for byregioner. Samtidigt bliver flere jobs mindre stedsbundne med ny teknik og mere vidensbaseret arbejde. Beslutning om valg af bosted og arbejde bliver derfor koblet mere fra hinanden.

Landdistrikter

I regeringens "Regional og landdistriktpolitisk redegørelse 2014" er landdistrikterne opdelt i to kategorier vist på nedenstående kortudsnit:

- Landdistrikter tæt på (u. ½ times kørsel) de største byer (lys grøn)
- Landdistrikter længere væk (o. ½ times kørsel) fra de største byer (mørk grøn)
- Byområder tæt på (u. ½ times kørsel) de største byer (mørk rød)
- Byområder længere væk (o. ½ times kørsel) fra de største byer (lys rød)

Figur 3: Danmarkskort over forskellige områdetyper

Kilde: Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter

Befolkningsudvikling i landdistrikterne

Befolkningen i byområder i eller tæt på de største byer voksede i perioden 2007-2014 med godt 6 pct. I landdistrikterne tæt på de største byer voksede befolkningen ligeledes, omend langsommere. I byområderne længere væk fra de største byer er befolkningstallet svagt nedadgående, mens landdistrikterne længere væk fra de største byer har oplevet tilbagegang i befolkningstallet på knap 4 pct.

I landdistrikterne længere væk fra de største byer er der opstået en skæv kønsfordeling med i gennemsnit med 95 kvinder pr. 100 mænd og i aldersgruppen 20-29 år er der gennemsnitligt kun 83 kvinder pr. 100 mænd. I disse områder er der desuden en forholdsvis stor andel af borgere over 65 år og en lavere andel af børn og unge (0-24 år). Landdistrikterne tæt på de største byer har en relativ stor andel af de yngste borgere (0-14 år) og fungerer således tilsyneladende som bosætningsområder for især børnefamilier.

I landdistrikterne spiller det primære erhverv en stor rolle – særligt i områderne længere væk fra de største byer, hvor de primære erhverv gennemsnitligt tegner sig for 7 pct. af de beskæftigede hvor tallet på landsplan er 2 pct. Samtidig ligger beskæftigelsesfrekvensen i landdistriktsområderne over landsgennemsnittet. Særligt i landdistrikterne tæt på de store byer er der en relativ stor andel af befolkningen i den erhvervsaktive alder i beskæftigelse.

Landdistrikternes potentiale - stedbundne ressourcer og steddreven innovation

Landdistrikternes rolle i udviklingen forandres i disse år ganske betydeligt. Det kommer bl.a. til udtryk ved, at vi som borgere ikke længere opholder os, arbejder, handler, osv. indenfor de samme overskuelige områder. Der er i dag meget forskellige typer af oplande for arbejdskraft, forbrug, privat og offentlig service, oplevelser, m.m. Dertil præger bylivet i stigende grad alle, uanset hvor man bor. Livet på landet ses mere og mere i relation til byen, både fordi de fleste beboere i landområder i dag arbejder i byerne, og fordi byboeres brug af landområder ændrer sig og bliver væsentligt mere varieret - "bylivet rækker udad". Byer og landområder er således gensidigt afhængige, og det er derfor på mange måder regioner, der er "vækstmotorer" i stedet for de enkelte byer.

Det betyder, at det giver god mening at se nærmere på de mange **stedbundne ressourcer** både i landdistrikter og byer og på de kvaliteter, der er til stede i hele regionen, og hvordan de kan indgå i en omstilling mod nye udviklingsroller.

Stedbundne ressourcer er: "Det, som fysisk, socialt, kulturelt eller økonomisk er bundet til stedet i en sådan grad, at det ikke længere vil give (samme) mening, eller vil tabe værdi, hvis det flyttes. Det er det menneskelige engagement, som skaber bundethed." (Miljøministeriet, 2013)

En anden god grund til at fokusere på enkelte steders muligheder er, at man alligevel ikke uden videre kan kopiere de gode løsninger fra sted til sted. Det er fordi, udviklingsvilkårene aldrig er helt ens fra sted til sted. Dertil ændrer betingelserne sig også over tid – det, der virkede i går, virker ikke nødvendigvis i morgen. Hvert sted eller område i regionen må derfor opbygge sin egen nutidige udviklingsmodel, der bl.a. bygger på lokale stedbundne ressourcer.

Et steds ressourcer og muligheder for udvikling, og dermed også stedets attraktivitet og konkurrenceevne, er en kombination af konkrete fysisk-funktionelle aspekter og menneskers brug af og forhold til stedet. Det er en kombination af eksempelvis natur og landskabelige værdier, råstoffer, infrastrukturer samt lokale kompetencer, netværk, engagement, m.m. Derfor spiller den lokale identitet og mentalitet også ind. De lokale styrker og kulturer er således ofte afgørende for udviklingspotentialet og for konkrete bosætnings- og erhvervsmuligheder.

Erhvervsmulighederne i stedbundne ressourcer i landdistrikterne kan ligge i at tage udgangspunkt i "det nære" og "de virksomme relationer". Det kan f.eks. være virksomheders nærhed til naturressourcer, specialiseret arbejdskraft, andre virksomheder/samarbejdspartnere, videns- og uddannelsesinstitutioner, myndigheder eller til kunder og forbrugere. Erhvervsmulighederne kan også ligge i at skabe produkter, der matcher det lokale særpræg, den lokale identitet, historie, traditioner, m.m. eller det billede andre (udefra) har af stedet/lokalområdet. På den måde kan man skabe noget unikt – en kombination af selve produktet (fysisk produkt, oplevelse eller begge dele) og en række stedbundne kvaliteter.

Der kan i det hele taget være tale om mange forskellige typer af udvikling og udnyttelse af stedbundne ressourcer til både **bosætning** og erhvervsudvikling. Mulighederne ligger bl.a. inden for **natur, havne, råstoffer, energi, lokale fødevarer, lokale kompetencer og erhverv, kultur og turisme**, m.m. Nogle eksempler er:

- **Natur og landskab:** Steder som Nationalpark Thy, Klitmøller, Rebild bakker og Slettestrand viser nye veje og muligheder for kombination af beskyttelse og benyttelse af landområderne. Det giver både muligheder for at øge turismen og for at øge kvaliteten ift. bosætning. Det giver også nye muligheder for udvikling af produkter, eksempelvis lokale fødevarer baseret på nationalparkens flora og fauna. Der opbygges også brands og gode historier, der kan bruges til at tilføje værdi til produkter og udvikling af nye aktiviteter.
- **Lokale virksomheder** kan opstå eller udvikles på baggrund af lokale råstoffer eller lokal viden, vilje og arbejdskraft. Læsø Saltsyderi anvender saltholdigt grundvand til saltproduktion, og det sker også ved at genskabe traditionelle måder at producere salt på. Andre virksomheder i regionen bliver til, fordi der er kompetencer, lokalt engagement og faciliteter til stede i området, som giver gunstige vilkår.
- **De nordjyske havne** rummer betydelige og meget forskelligartede muligheder. Det drejer sig om alt fra oplevelsesprægede havnefronter fyldt med kultur og fritidsliv, til erhvervshavne der transporterer mennesker eller gods eller udnytter havets og fjordens ressourcer i form af fisk, østers eller muslinger. Her er der i nogle tilfælde muligheder i at skabe bedre synergieffekter mellem de forskellige anvendelser – eksempelvis mellem fiskeri, kultur og oplevelser.
- **Kultur og kulturhistorie** kan spille en rolle på mange måder. Kreative miljøer kan indgå i stedsudvikling af landsbyer eller omdannelse af gamle industriområder. Kulturarv kan bruges til at give turisme og oplevelser kvalitet – vandreturen bliver eksempelvis ikke bare en fysisk aktivitet men en rejse i kulturhistorie og landskabets udvikling.

Det er ofte kombinationen af en række stedbundne ressourcer, der for alvor kan løfte udviklingen af et sted. Det drejer sig derfor om at forsøge at skabe synergi mellem forskellige stedbundne ressourcer. Denne proces kan man kalde steddreven innovation. Den er steddreven, fordi den tager udgangspunkt i de enkelte steders og områders særegne kvaliteter og virkelyst – fysiske kvaliteter såvel som sociokulturelle forhold og relationer. Og den er innovativ fordi den aktivt forsøger at bidrage til en omstilling, hvor nye idéer om steders rolle forsøges realiseret. Stedet ses på den måde i sig selv som et innovativt produkt.

Det er vigtigt, at der i denne proces er fokus på både borgere, virksomheder, myndigheder og vidensinstitutioner. Det er samspillet mellem disse parter, der er afgørende for identifikation af stedbundne ressourcer og mulige synergier samt mobilisering af steddreven innovation.

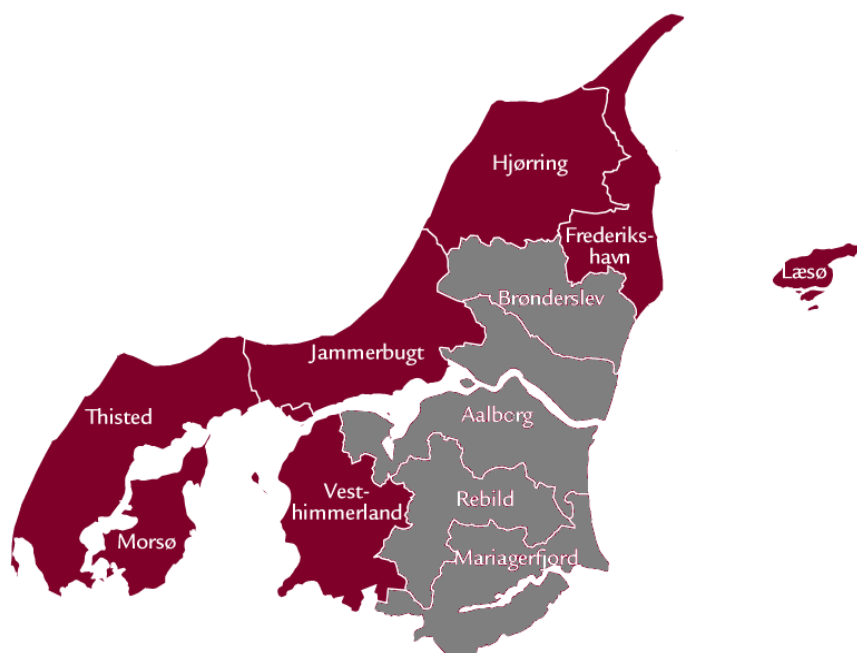
Yderområder

Yderområder er et begreb som findes i Strukturfondsprogrammet for Danmark 2014-20, hvor der er defineret en række yderområder ud fra følgende kriterier:

- Kommunens erhvervsindkomst pr. indbygger er under 90 pct. af landsgennemsnittet (gennemsnit over seneste 3 år), og/eller
- Der er mere end en halv times kørsel til en større by, hvor en større by er defineret ved at have mere end 45.000 indbyggere.

Figur 4: Nordjyske yderområder

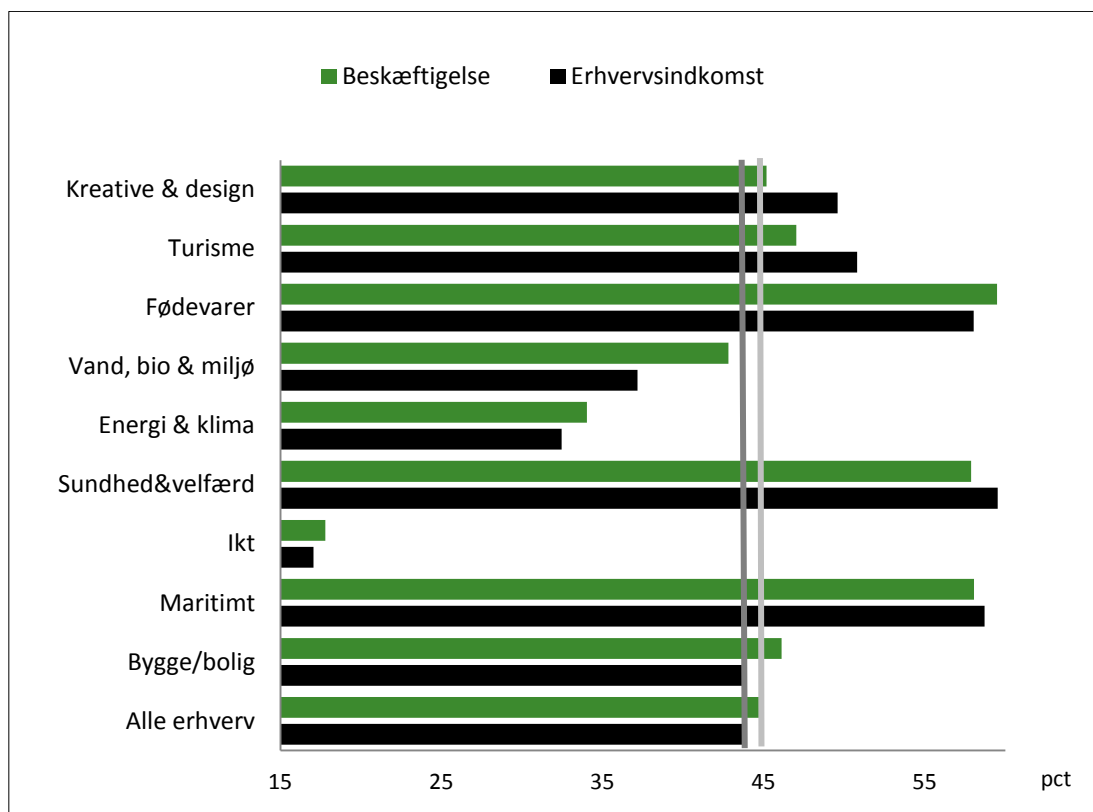
■ Yderområder

Kommunerne Frederikshavn, Hjørring, Jammerbugt, Thisted, Morsø, Læsø og Vesthimmerland er omfattet af definitionen, svarende til 46 pct. af den nordjyske befolkning. Som det ses er der et stort geografisk sammenfald mellem yderområder og landdistrikter, og de samme faktorer gælder i vid udstrækning for de to typer af områder.

Da yderområderne er en aktiv integreret del af hele regionen, skal indsatser for yderområderne hænge sammen med den overordnede strategi for REVUS, og skal bygge på iværksættelse af initiativer for hele regionen, men udvalgt og gennemført på områder, hvor yderområderne har særlige styrkepositioner, jf. figur neden for.

Vækstforums bidrag til de erhvervs- og vækstrettede dele af REVUS bygger således på de historiske og stedbundne erhvervsmæssige styrker, som yderområderne har, jf. figuren. Separate og isolerede erhvervsmæssige tiltag for yderområderne vil først blive iværksat, hvis de generelle virkemidler ikke er tilstrækkelige.

Lodrette søjler viser procent for alle erhverv i Nordjylland . *Mørkegrå: erhvervsindkomst. Lysegrå: beskæftigelse*
Yderområdernes andel af det pågældende erhvervsområdes samlede nordjyske erhvervsindkomst (sort).
De grønne bjælker viser yderområdernes andel af erhvervsområdets nordjyske beskæftigelse 2013. Erhvervs-
inddelinger følger så vidt mulig inddelingerne i Regeringens Vækstplaner for de pågældende områder, se bilag
til analysen: "Hvilke brancher skaber indtjening og beskæftigelse i Nordjylland", der kan findes
på <http://revus.rn.dk/REVUS-analyse>. Kilde: CRT SAM-K/LINE og Region Nordjylland.

Da strategien er at udvikle yderområderne på egne og naturlige betingelser, er et væsentligt virkemiddel at iværksætte markante initiativer vedrørende stærke erhvervsmæssige sider, dvs. fødevarer, turisme, energi, medico/sundhed og det maritime område. Et fokus på disse erhvervsområder vil derfor være med til at tilgodese vækst og beskæftigelse i yderområderne, men også styrke regionen i sin helhed.

Videndeling og videnspredning vil også være et stærkt virkemiddel til vækst i yderområderne. Videninstitutionernes betydning bekræftes af en ny analyse fra Region Nordjylland og Aalborg Universitet, som viser, at virksomheder, som samarbejder med universitetet, er mere innovative end virksomheder, der ikke gør. Samarbejdet betyder ganske enkelt, at virksomhederne introducerer flere nye produkter, og at disse bidrager mere til forretningen.

Endvidere er det vigtigt, at strategien bruges til at sikre adgang til efter- og videreuddannelse og erhvervsrettet kompetencegivende uddannelser. Herved sikres bredest muligt udbud og geografisk dækkende udbud af både uddannelsesstilbud og den erhvervsrettede kompetenceudvikling.

Endelig skal der satses på at styrke udbredelsen af digitale forbindelser, hvilket øger virksomhedernes muligheder for kommunikation, hjemmearbejdspladser, videobaserede møder og netbaserede tjenester. Hertil kommer muligheden for fjernarbejderhuse i regionen, således at behovet for transport til og fra arbejde nedsættes.

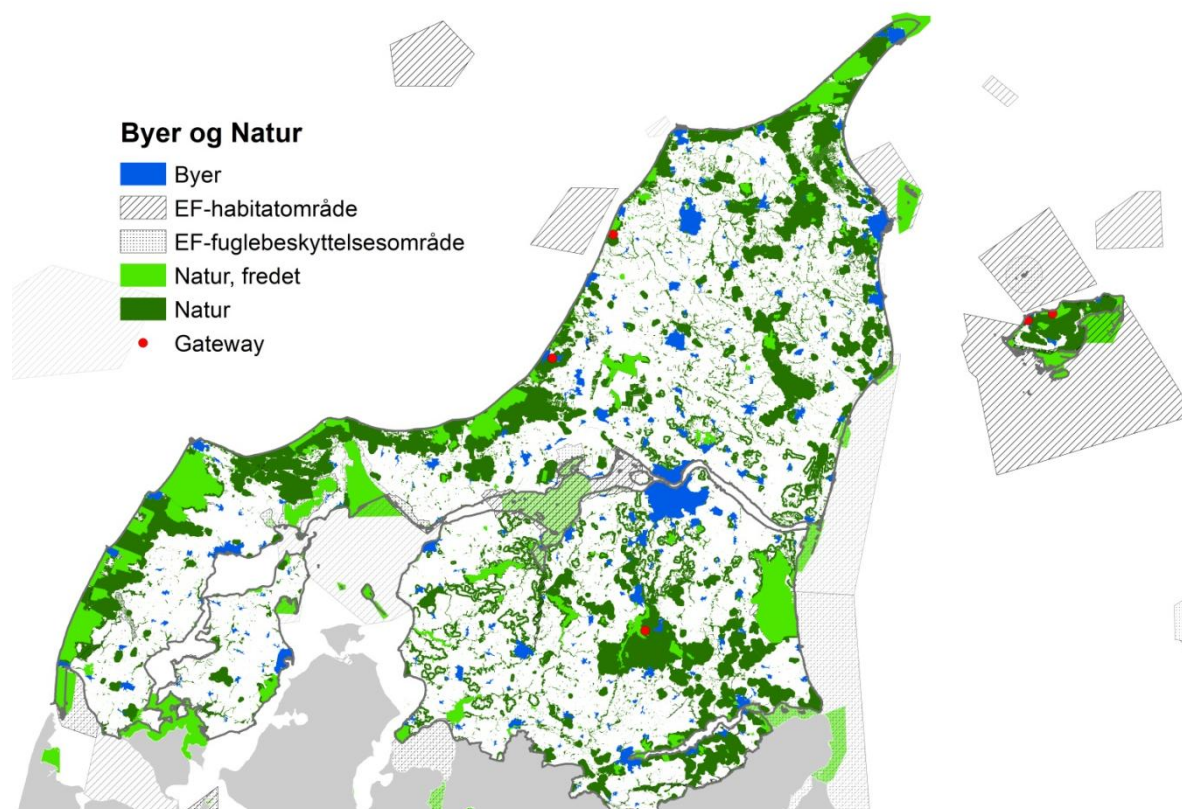
3. Natur, kultur og turisme

Naturmæssige kvaliteter

Landskabet og naturen i Nordjylland er en værdifuld ressource og en vigtig parameter for bosætning, friluftsliv, sundhed og turisme i Regionen. Nordjylland er kendt for sin righoldige og varierede natur. Landskaber som Vesterhavskysten, Rold Skov, Råbjerg Mile, Skagens Gren, Vildmoserne, Vejlerne og Limfjorden er nordjyske landskaber, der har plads i mange danskeres bevidsthed.

Regionen har en naturrigdom, der hører til landets ypperste, og som også har stor international bevågenhed. Diversiteten i naturtyper er stor, og 56 ud af de 59 mulige typer af Natura 2000-områder, der udpeges i Danmark, er repræsenteret i den Nordjyske Region. I regionen findes ca. 25.000 ha. fredede naturområder og ca. 85.000 ha. øvrige naturområder.

Byer og naturområder i Region Nordjylland 2014

Kilde: Region Nordjylland, m data fra Geodatastyrelsen og Naturstyrelsen

Naturen og landskabet har skabt grundlag for en rigdom af kulturmiljøer, der beretter om nordjydernes liv og kamp for overlevelse fra oldtiden til i dag. Det er i Nordjylland, der findes 1/6 af alle fredede fortidsminder i Danmark, samt værdifulde og velbevarede kulturmiljøer, der afspejler det levede liv helt frem i vor tid. Med denne rigdom af natur og kulturhistorie følger et ansvar og et stort aktiv for Region Nordjylland.

I Nordjylland findes også verdens største naturlige oddedannelse, Skagen Odde, og Nord- vesteuropas største højmose, Lille Vildmose. Hertil kommer klit- og hedelandskaberne på Skagens Gren, klithederne i Thy og langs hele Vestkysten, Jyske Ås' skovhøjland, de vidtstrakte sletter langs Limfjorden, strandenge og vader på Læsø, store ådale i Himmerland, De Himmerlandske Heder og mange flere. Det er i Nordjylland, at kongeørnen yngler, at Frueskoen blomstrer, at Nordeuropas største kilder springer.

Rekreation og friluftsliv

Set i et regionalt udviklingsperspektiv er natur og landskab først og fremmest en rekreativ og produktionsmæssig ressource. Kvaliteten og omfanget af den nordjyske natur er med til at danne grundlag for fødevare- og energiproduktion, livskvalitet, sundhed, rekreation og turisme. Attraktive landskaber og god adgang til naturen er desuden væsentlige parametre for bosætning. Og Nordjylland har meget at byde på. Udbredelse, kvalitet og sammenhæng af de nordjyske naturområder er ikke en regionale myndighedsopgave, men i høj grad en regional interesse. Region Nordjylland har derfor interesse i at medvirke i konkrete og strategiske indsatser der retter sig mod at styrke og fremme kvaliteten og formidlingen af den nordjyske natur, samt mulighederne for adgang til færdsel i naturen.

Selvom naturen er åben og tilgængelig året rundt, har moderne mennesker brug for at den gøres lettilgængelig, også mentalt, gennem oprettelsen af såkaldte "gateways" (se kort på forrige side). Et succesfuldt eksempel på dette er gateway Blokhus, som blev etableret gennem projektet Rekreative Ruter. Her er private og offentlige aktører gået sammen med frivillige foreninger og har skabt et knudepunkt for friluftsliv og rekreation i Blokhus Klitplantage. Stedet og naturen har hele tiden været der, men tilføjelsen af et navn, en række nye faciliteter samt en række aktiviteter har fået besøgstallet til at stige eksplosivt. Også ved Rubjerg Knude og på Læsø er der etableret gateways, og Rebild Portalen ved Rebild bakker fungerer ligeledes som et knudepunkt for oplevelser og formidling af nordjysk natur.

I samarbejde med nordjyske kommuner, turismeorganisationer og Naturstyrelsen driver Region Nordjylland Nordjysk netværk for Naturoplevelser. Her sikres koordinering og udvikling af rekreative oplevelser og faciliteter i hele Nordjylland, således at såvel nordjyske borgere som turister kan opleve en sammenhængende formidling af stier, ruter og oplevelser i naturen. I dette netværk er blandt andet arbejdet med Hærvejene i Nordjylland forankret. Hærvejene i Nordjylland er en fortsættelse af

Hærvejens cykel- og vandrerute fra grænsen til Viborg, og blev indviet i 2014. Centralt i netværkets arbejde står også driften af Friluftsguiden, som er et internetbaseret formidlingssystem for ruter og oplevelser i naturen. Friluftsguiden drives og udvikles i samarbejde med Region Sjælland, Region Hovedstaden og kommunerne i de regioner.

Et rigt og aktivt kulturliv

Nordjylland har et rigt og aktivt kulturliv, som spiller en vigtig rolle for livskvaliteten hos regionens borgere – og som kilde til en lang række oplevelser og for udvikling af lokalsamfundet. Et rigt kulturliv er vigtigt for bosætning og for tiltrækning af virksomheder til Nordjylland - og er ligeledes væsentligt for turisternes valg af Nordjylland som destination. Det er derfor afgørende for alle dele af Nordjylland, at der er en vis geografisk balance i de kulturelle tilbud.

Kultur skal også ses i sammenhæng med livskvalitet og byudvikling, og dermed som medskaber af social og geografisk ligevægt. Flere nordjyder skal sikres adgang til kulturelle oplevelser og have mulighed for at udfolde sig kunstnerisk og kreativt – og derfor skal der arbejdes med publikumsudvikling, talentudvikling og fødekæder på kulturområdet. Der kan med fordel fokuseres på udvikling af lokale kulturmiljøer - forstået som både natur, fysiske rammer og kulturhistorie – som udgangspunkt for fx festivaler, events, og levende formidling af kulturen.

Eksempler på nordjyske kulturtilbud

Nordjylland er, som ovenstående kort viser, godt repræsenteret med tilbud indenfor alle genrer af Kulturlivet, det være sig scenekunst, billedkunst, musik, litteratur, film, kulturarv, kulturformidling samt større kulturevents og – festivaler. På kortet er eksempler på nordjyske kulturaktører i form af kulturinstitutioner, kulturforeninger, netværk o. lign. markeret – mens de udøvende kunstnere, biblioteker og kultur/musikskoler ikke er registreret. Helhedsbilledet er dog ens – kulturen i Nordjylland har i sit udgangspunkt sine styrker indenfor kulturarv, billedkunst, musik og scenekunst og festivaler/events – mens områder som film og litteratur rummer et potentiale for vækst. Aalborg har i sagens natur det største antal – men alle nordjyske egne har alligevel deres egne aktører – i form af spillesteder, teatre, kulturskoler, museer, kulturfestivaler, kulturhuse og kulturelle netværk i øvrigt. Også de udøvende kunstnere er flere i de større byer - men er ellers spredt ud i hele Nordjylland. Ofte rummer en placering langt fra bycentrene nemlig fordele som lavere husleje, inspirerende natur, ro til fordybelse, lokalt engagement, mange lokale ildsjæle samt et nærmarked i form af turister. Fordele som med fordel kan udvikles og synliggøres.

Kulturerhvervet og de udøvende kunstnere i Nordjylland er et selvstændigt erhverv, der - sammen med de øvrige kreative erhverv - i stigende grad udgør en kilde til vækst. Branchen er presset på indtjeningen og den øgede konkurrence om publikums bevågenhed – hvilket forstærkes af en sammensætning med mange små aktører og enkeltmandsvirksomheder. Aktører - der ofte kan have glæde af, men også svært ved, at samarbejde for at løfte i flok og opnå større synlighed, f.eks. gennem fælles markedsføring, distribution osv. Umiddelbart ligger der her et uudtømt potentiale - som en målrettet indsats muligvis kan realisere. Det er en positiv udfordring at udvikle disse potentialer, så de får en afsmittende effekt og skaber vækst i forhold til både lokalsamfundet, bosætning og erhvervslivet – ikke mindst turisterhvervet. Som eksempler til inspiration kan nævnes Læsø Saltsyderi, Tversted Jazzy Days, Han Herred Havbåde, Nordkraft i Aalborg, Opera i Rebild, Kulturmødet på Mors og værdien af Skagens historiske brand som kunstnerkoloni, se kortet for flere eksempler.

Turisme og oplevelse

Turismen er et vigtigt erhverv for Nordjylland – og særligt i yderområderne. Der beskæftiges ca. 7.400 personer i turismesektoren i Nordjylland i 2013 – heraf 5.100 inden for hotel og restauration, 1.100 inden for detailhandelen, 200 inden for kultur og forlystelser, og omkring 1.000 af de beskæftigede i øvrige lokale services. Med ca. 4 pct. af den samlede nordjyske private beskæftigelse har turismen større betydning i Region Nordjylland end i nogen af de øvrige regioner. I alle regioner gælder det, at turismens andel af økonomien har været stigende de seneste 3 år.

Med en samlet omsætning i Nordjylland på ca. 1,5 mia. kr. udgør turismen 3 pct. af den værdi, der produceres inden for alle private erhverv - den højeste andel blandt regionerne. Hotel- og restaurationsbranchen står for den største del – ca. 60 pct. - men også transportservices og

detailhandel står for en betydelig andel – hhv. 17 og 13 pct., og forlystelser.

På trods af at det globale marked for turisme har været støt stigende over en længere årrække, i takt med stigende velstand og bedre rejsemuligheder, er denne udvikling ikke slået igennem i forhold til nordjysk turisme. I Danmark som helhed, og ligeledes i Nordjylland, har der været en tilbagegang i den udenlandske turisme de senere år. Det imens turismen i Europa som helhed har oplevet en stigning. Også de nye turismemarkeder, f.eks. Kina og Rusland, hvor døgn-forbruget pr. overnatning er særligt højt, rammer forbi det nordjyske turismeudbud. Denne udvikling kan skyldes mange faktorer, men et højt prisniveau i forhold til kvaliteten i turisme-produktet kan være medvirkende faktorer.

De nordjyske kvaliteter ligger i vid udstrækning i kystferieturismen, og en udvikling af turismen i retning af større merværdi må således tage udgangspunkt inden for denne tematisering. Fokus på høj kvalitet og på bestemte turismesegmenter kunne være elementer, der kunne påvirke tiltrækningen af udenlandske turister i positiv retning. Elementer, som kunne medvirke til, at de nordjyske turismeprodukter rammer særlige niches og markeder i vækst.

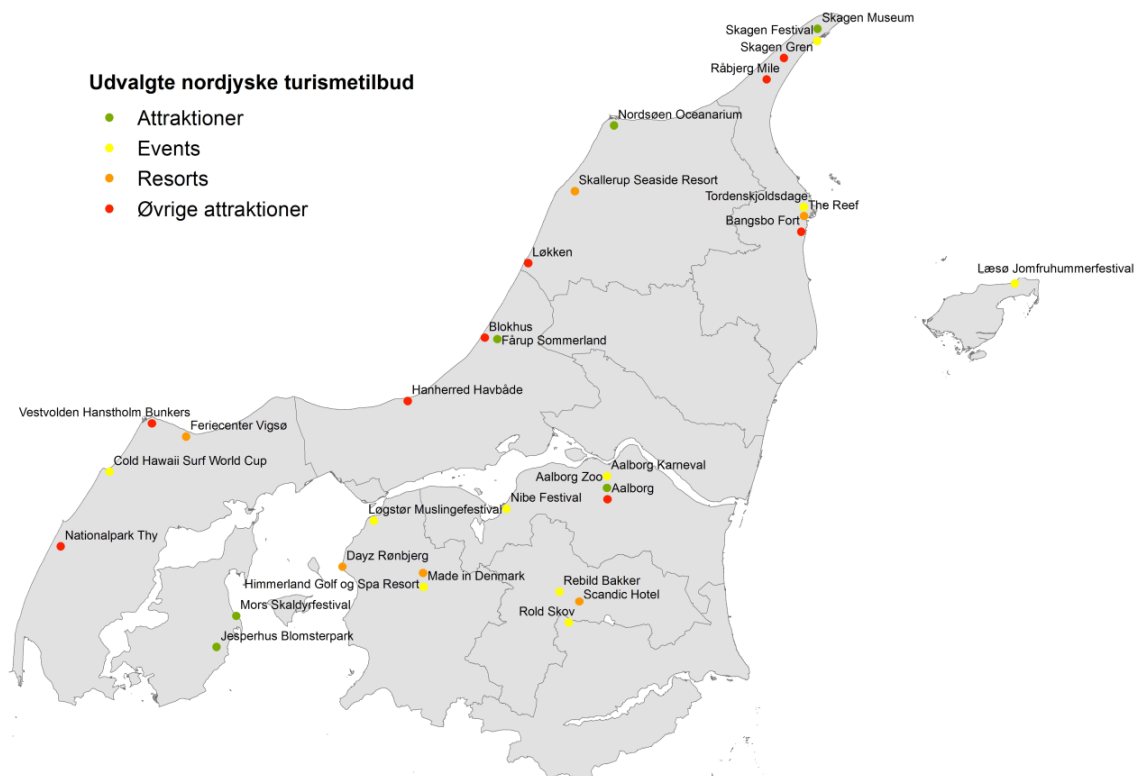
Storby- og erhvervsturisme er også områder, der bidrager til den lokale og regionale økonomi. Disse turister har et højt døgnforbrug pr. overnatning. Storbyturismen udgør dog med 14 pct. kun en mindre del af den nordjyske turisme – på nuværende tidspunkt.

På trods af de beskrevne udfordringer udgør turismen, med ca. 20 mio. årlige overnatninger et særdeles vigtigt erhverv i Nordjylland – også set i lyset af, at mange turismevirksomheder er placeret i vandkantsområder, hvor der er vanskelige vilkår for anden erhvervsudvikling. Turismeindustrien medvirker således til at fastholde og skabe jobs i disse områder. Nordjyllands større attraktivitet skal således skabes både ved udvikling af Nordjyllands eksisterende attraktioner og events, men også ved at sammentænke tilbud og oplevelser i helheder/temaer – eller pakker, og på denne måde synliggøre de mange muligheder, der findes i landsdelen.

Nordjyllands attraktioner spænder vidt, og rækker lige fra dejlige oplevelser ved stranden, over musikfestivaler, til byer med oplevelser eller landdistrikter med ro for sjælen. Attraktion kan være knyttet til både steder og til arrangementer. På kortet nedenfor er angivet en række af væsentligste turisttilbud i regionen.

Udvalgte nordjyske turismetilbud

I

Kilde: Region Nordjylland

For at imødegå den nordjyske turismes udfordringer, er det nødvendigt at sætte et stort fokus på forretnings- og virksomhedsudvikling. Samtidig er det også vigtigt at have fokus på, at hele turismens værdikæde bliver styrket og understøttet, så der er optimal sammenhæng mellem service, tilgængelighed, overnatning, transport og oplevelsestilbud. Der skal gøres mere aktiv brug af data om turisternes præferencer, besøgs mønstre, forbrugsprofil etc., som grundlag for produktudvikling, kompetenceudvikling og markedsudvikling fremover.

Der vil ligeledes være større mulighed for at skabe synergi og samarbejde med de øvrige regioner om udviklingen af turismen – særligt gennem de nye nationale selskaber for henholdsvis Kyst- og Naturturisme, MeetDenmark og Storbyturisme, som alle skal medvirke til at øge vækst og udvikling inden for de respektive områder.

Nordjysk turismestrategi i en national og regional sammenhæng

I Danmark er der etableret et nationalt turismeforum, der står for den nationale turismestrategi og koordination af indsatsen. Herudover er der etableret tre tværgående nationale udviklingsselskaber, der har ansvaret for udviklingen af dansk turisme inden for henholdsvis:

- Kyst- og Naturturisme
- Erhvervs- og Mødeturisme samt
- Storbyturisme.

Selskab for Dansk Kyst- og Naturturisme

Udviklingsselskabet har ansvaret for udvikling af kyst- og naturturisme i hele Danmark. Selskabet har ansvaret for etablering af et Vestkystpartnerskab og et Østersøpartnerskab. Hovedsædet for Dansk Kyst- og Naturturisme er placeret i Region Nordjylland, mens Vestkystpartnerskabet er placeret i Region Midtjylland og Østersøpartnerskabet i Region Sjælland. De fem regioner er stiftere af selskabet.

Selskab for Dansk Erhvervs- og Mødeturisme

Dansk Erhvervs- og Mødeturisme er etableret som en selvstændig juridisk enhed som erstatter for det tidligere konsortium "MeetDenmark". Selskabet skal styrke indsatsen for at tiltrække flere internationale møder og kongresser til Danmark, finde lokale kongres- og mødeværter samt koordinere og videreudvikle indsatsen. Der er under selskabet etableret et partnerskab for Erhvervs- og Mødeturisme i Vestdanmark med Sekretariat i Region Syddanmark. Parterne er VisitAalborg, VisitAarhus, Inspiring Denmark, Wonderful Copenhagen, Erhvervs- og Vækstministeriet samt Region Sjælland.

Dansk Storbyturisme

Dansk Storbyturisme er forankret i Wonderful Copenhagen, der finansieres som hidtil af de deltagende parter. Dansk Storbyturisme har til opgave at bidrage til at øge tiltrækningen af udenlandske nær- og fjernmarkeder i et tæt samarbejde med større danske byer og Erhvervs- og Vækstministeriet. Parterne er VisitAalborg, VisitAarhus, Udvikling Fyn, Wonderful Copenhagen.

Det regionale niveau

Business Region North Denmark, BRN, har etableret et nyt formelt samarbejde om kyst og naturturisme i Nordjylland, som afløser for det nuværende VisitNordjylland. Hovedaktiviteten er markedsføring af kyst- og naturturisme i Nordjylland, i Danmark og i udlandet. Forretningsområderne Erhvervs- og Mødeturisme og Storbyturisme varetages som i dag, primært af Visit Aalborg, Turisthus Nord m.fl. BRN etableres formelt samarbejde med de tre nationale selskaber for henholdsvis Kyst- og Naturturisme, Erhvervs- og Mødeturisme samt Storbyturisme. Operatørrollen i forhold til udviklingsopgaver defineres i henhold til den nationale indsats i Dansk Kyst- og Naturturisme samt i forhold til nordjyske aktører i øvrigt. Aktiviteterne udvikles i BRN-regi og medlemmerne af BRN deltager i aktiviteterne efter behov og interesse.

4. Klima og energi

Den globale opvarmning foregår langt hurtigere nu end for blot 30 år siden og vil tage til i styrke i fremtiden, selv hvis de nuværende udslip af drivhusgasser reduceres. Det vil medføre global opvarmning, mere ekstremt vejr og vandstandsstigninger som følge af reduktioner i indlandsisen på globalt plan. Det stiller krav om reduktion af vores CO₂-udledning og dermed vores forbrug af fossile brændstoffer, hvilket igen stiller krav til udvikling af nye og mere klimavenlige energiformer.

I det følgende beskrives nogle af klimaforandringernes direkte påvirkninger af Nordjylland, og der gives en status på hvor langt regionen er kommet i forhold til at reducere vores energiforbrug, mindske udledningen af drivhusgasser og omstille energiproduktionen til vedvarende grønne energiformer.

Klimaforandringernes påvirkning af i Nordjylland

Heller ikke Nordjylland går ramt forbi klimaforandringer. I regionen findes mange lavtliggende områder, specielt langs Limfjorden, som vil blive oversvømmet ved udsigten til en stigning i middelhavniveau . Uden øget handling regner FN's klimapanel med en vandstandsstigning på omkring 80 cm. frem mod år 2100. Betydningen af dette scenarie for Nordjylland er afbilledet på nedenstående kort.

Udsatte områder ved en 80 cm havstigning frem mod år 2100 (orange områder)

Kilde: Klimatilpasning.dk

Som det fremgår, er der specielt ved vejlerne mellem Jammerbugt og Thisted kommuner store arealer som er i fare for at blive oversvømmet. Selvom Nordjylland kun i yderst begrænset omfang kan løse problemerne selv spiller Danmark en særlig rolle som foregangsland i omstillingen til vedvarende energikilder og med Nordjyllands status som klimaregion, har regionen påtaget sig et særligt stort ansvar. I det følgende gives derfor en kort status på Region Nordjyllands grønne omstilling.

Det nordjyske energiforbrug

Såvel den bosiddende nordjyske befolkning som regionens virksomheder har et relativt højt bruttoforbrug af energi¹ når det ses i forhold til antallet af indbyggere i regionen og antallet af beskæftigede på arbejdspladser inden for regions grænser. Det årlige forbrug i de nordjyske husholdninger på 67 GJ pr indbygger og det årlige forbrug i erhvervene er 188 GJ per beskæftiget i 2012, er således i begge tilfælde er det højeste blandt de 5 danske regioner.

En del af forklaringen på det høje energiforbrug i husholdningerne i regionen kan sandsynligvis tilskrives at befolkningen i Nordjylland er mere geografisk spredt end i de øvrige regioner, hvilket giver en mindre effektiv energiudnyttelse. For erhvervslivets vedkommende skal forklaringen findes i at regionen, givet sin erhvervsstruktur, rummer relativt mange erhverv med et højt energibehov. I den forbindelse har særligt de mange nordjyske industriarbejdspladser betydning.

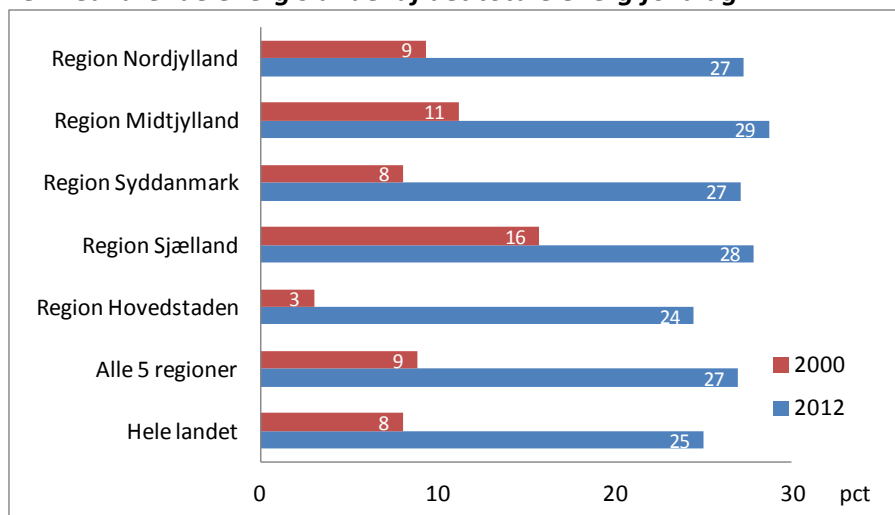
Region Nordjyllands samlede bruttoenergiforbrug er faldet med 6 % siden år 2000 - en udvikling der svarer til gennemsnittet for alle 5 regioner. Mens husholdningerne samlede energiforbrug ligger på samme niveau som ved årtusindeskiftet, har erhvervslivet reduceret sit samlede energiforbrug med 10 % over samme periode, hvilket næsten udelukkende skyldes markante reduktioner i energiforbruget fra industrien i årene 2006 til 2009.

Samtidig antager den andel af energiforbruget der kommer fra vedvarende energi en stadig større andel af forbruget i såvel husholdninger som i erhvervslivet. Således er den andel af husholdningernes energiforbrug som stammer fra vedvarende energi steget fra 6 % til 15 % fra 2000 til 2012, og andelen for erhvervslivet fra 11 % til 37 %. Samlet set udgør vedvarende energi 27 % af regionens samlede energiforbrug i 2012, fra såvel husholdninger som erhverv – hvilket er på samme niveau som de øvrige regioner, jf. nedenstående figur:

---

¹ I opgørelsen af bruttoenergiforbruget henføres forbruget til de kommuner og regioner, hvor forbruget af deres produkter, fx el og fjernvarme, finder sted. Derudover er energiforbruget korrigeret for nettoimporten af el.

Den vedvarende energis andel af det totale energiforbrug

Faktisk energiforbrug af vedvarende energi i pct. af bruttoenergiforbruget (ikke korrigeret for klimaudsving)
Kilde: Danmarks Statistik og Region Syddanmark

Udledninger af drivhusgasser i Nordjylland

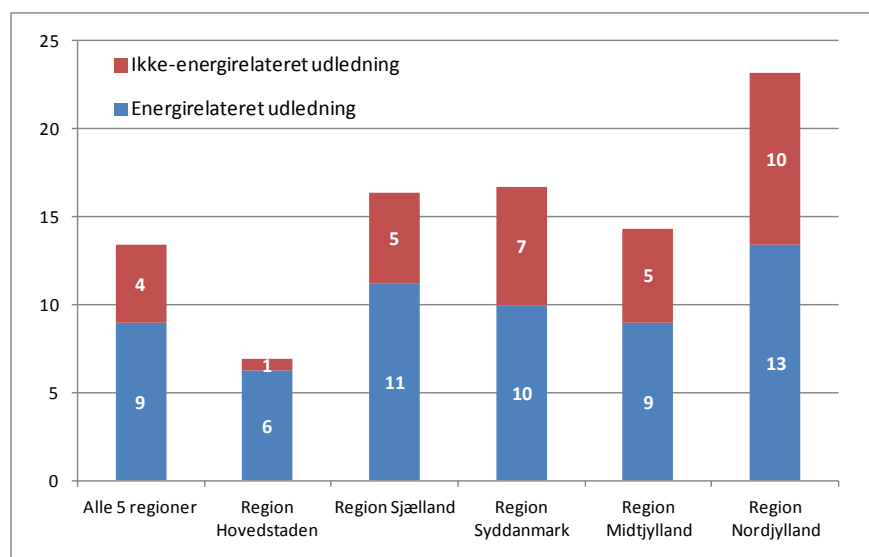
Siden år 2000 er nettoudledningen² af drivhusgasser i Nordjylland faldet med 23 % og de største reduktioner er sket som følge af mindre udledning fra produktionen af el. Den høje andel af energiforbruget fra vedvarende energi, afspejles i udledningen af drivhusgasser fra de nordjyske husholdninger. Hvor disse havde det højeste energiforbrug sammenlignet med de øvrige regioner, ligger udledningerne i midterfaldet, - lavere end i Region Syddanmark og Region Sjælland.

Den markante reduktion i energiforbruget i regionens virksomheder og stigningen i vedvarende energikilders andel, har også bidraget til en vis reduktion i erhvervslivets udledning af drivhusgasser med 22 % siden år 2000, svarende til landsgennemsnittet. Nordjyske virksomhederne har dog fortsat den langt højeste udledning per beskæftiget sammenlignet med de øvrige regioner, både når det gælder den udledning der sker direkte, som følge af virksomhedernes forbrug af energi, og de udslip som sker på den enkelte virksomhed – eksempelvis landbrugets udslip af N₂O og CH₄.

Eksempelvis ligger de nordjyske virksomheders ikke-energirelaterede udledning i 2012 på mere end det dobbelte af landsgennemsnittet, når den ses i forhold til antallet af beskæftigede i regionerne, jf. nedenstående figur:

² I opgørelsen af bruttoudledningen henføres energiforsyningsens udledning til de kommuner og regioner, hvor forbruget af deres produkter, fx el og fjernvarme, finder sted. Udledningen er opgjort i CO₂-ækvivalenter (GWP).

Erhvervslivets bruttoudledning af drivhusgasser per beskæftiget, opdelt på energirelateret og ikke-energi-relateret udledning og fordelt på regioner, 2012 (ton GWP, CO2 ækvivalenter)

Kilde: Danmarks Statistik og Region Syddanmark

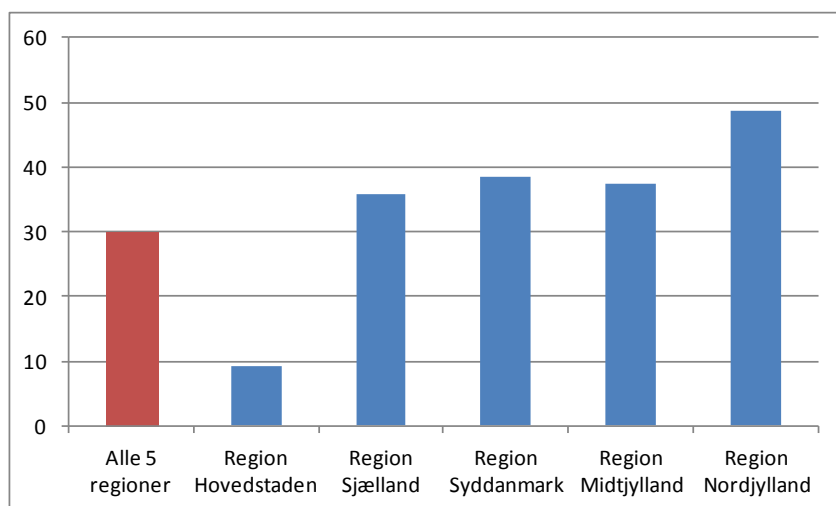
Igen skal det bemærkes at denne høje udledning af drivhusgasser til dels er strukturelt begrundet, da Region Nordjylland rummer relativt mange virksomheder indenfor erhverv med en "naturlig" høj udledning – eksempelvis landbrug og industri. Men også indenfor industrien er udledningen per beskæftiget fra de nordjyske virksomheder markant højere end landsgennemsnittet, hvilket skyldes en højere koncentration af industrierhverv med en høj udledning – eksempelvis cementproduktion, isoleringsmaterialer, fiskeindustri og støberier.

Produktion af vedvarende energi

Produktionen af vedvarende energi fra nordjyske energiproducenter er steget med 87 % fra år 2000 til 2012 og ligger i 2012 på mere end 28.000 Tera joule (TJ) pr år. Set i forhold til indbyggertallet har Nordjylland den klart højeste produktion af vedvarende energi per indbygger – nemlig 49 GJ/år i 2012, jf. figuren nedenfor:

Regionernes produktion af vedvarende energi per indbygger, 2012 (Giga joule)

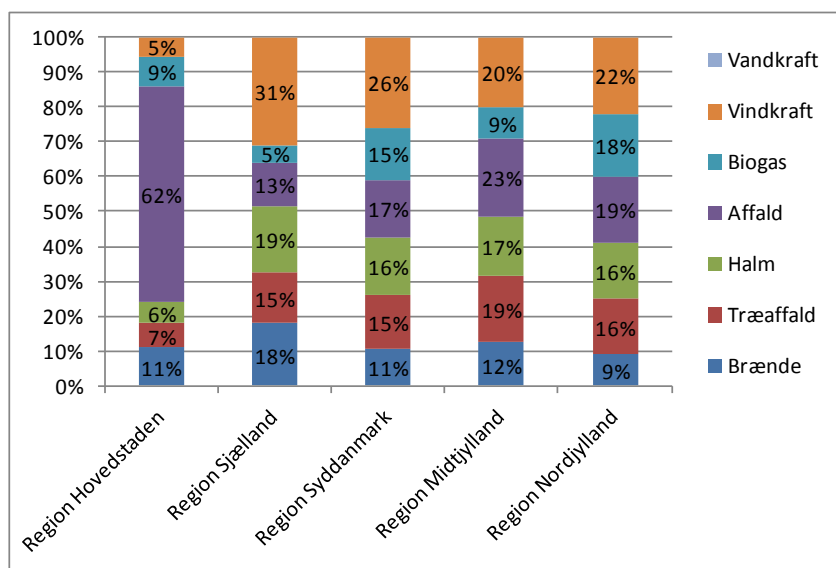

Kilde: Danmarks Statistik og Region Syddanmark

Denne tendens har været gældende alle år siden årtusindeskiftet, og skyldes i nogen udstrækning de mange forskellige naturgivne og stedbundne ressourcer i Nordjylland. Dette afspejles også i den store diversitet i de energikilder der bidrager til energiproduktionen i regionen. Den største andel kommer fra vindkraft (22 %), hvor regionen har gode betingelser for opsætning af vindmølle, men er i øvrigt spredt over en række forskellige kilder, herunder eksempelvis biogas (18 %), som, relativt set fylder mere i den nordjyske energiproduktion end i de øvrige regioner, jf figuren nedenfor. Produktionen af biogas hænger sammen med landbrugets tilstedeværelse og udbredelse i regionen, hvor produkter/biprodukter anvendes i produktionen.

Regionernes produktion af vedvarende energi fordelt på energikilde, 2012 (pct.)

Kilde: Danmarks Statistik og Region Syddanmark

Anm: Træaffald dækker over træaffald, skovflis og træpiller.

5. Befolkning og uddannelse

Den nordjyske befolkning består i dag af godt 580.000 personer, men regionen er udfordret af en svag befolkningsudvikling. Fra 2008 til i dag steg antallet af nordjyder med 0,7 pct., mens landets samlede indbyggertal steg med 3,4 pct. Samtidig peger de seneste fremskrivninger på en nordjysk befolkningstilvækst på kun 0,4 pct. frem mod 2020. Internt i regionen koncentrerer befolkningen omkring Aalborg egnen, mens indbyggertallet falder i resten af regionen, og specielt i yderområderne. I 2000 var ca. hver sjette indbygger fyldt 65 år, mens det i dag er hver femte, og nordjyderne er i gennemsnit et år ældre end den danske befolkning som helhed. Det betyder også at andelen af erhvervsaktive er noget lavere.

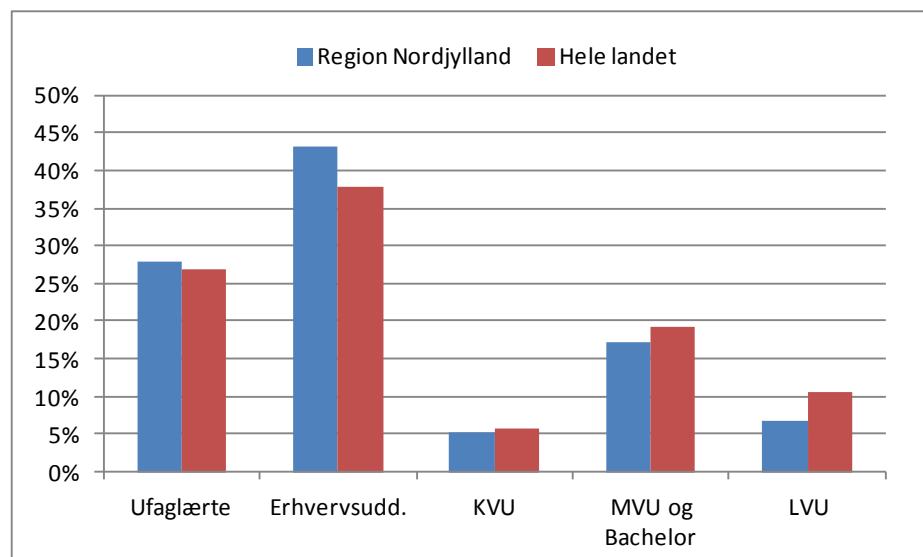
Befolkningens udvikling afhænger af tre forskellige faktorer: 1) Fødselsbalancen, dvs. antallet af fødte i forhold til antallet af døde, 2) Flyttebalancen, der er antallet af tilflyttere fra andre danske regioner i forhold til fraflyttere til andre danske regioner, og endelig 3) Ind- og udvandringsbalancen, dvs. antallet af indvandrere fra udlandet i forhold til nordjyder, der udvandrer til udlandet. Figuren viser, hvordan disse balancer hver især bidrager til den samlede nordjyske befolkningsudvikling:

Fødselsbalancen bidrager negativt, hvilket betyder, at antallet af fødte ikke helt har kunnet opveje antallet af døde. Hvad angår flytningerne, har Nordjylland en netto fraflytning, dvs. underskud på flyttebalancen i forhold til resten af landet. Dette mere end opvejes til gengæld af et stort overskud på ind- og udvandringsbalancen - en nettoindvandring. Den nordjyske befolkningstilvækst skyldes altså udelukkende indvandring fra udlandet, der opvejer fraflytning og lav fødselsrate.

Befolkningens uddannelsesniveau

Som det fremgår af figuren nedenfor minder den nordjyske uddannelsesstruktur om landsgennemsnittet når man betragter fordelingen på de overordnede uddannelsesgrupper, dog med en vis relativ overvægt at personer med en erhvervsfaglig uddannelse og omvendt en mindre andel med en videregående uddannelse. Hele 25 pct. af en nordjysk ungdomsårgang vælger i dag en erhvervsuddannelse efter 9. eller 10. klasse.

Den nordjyske befolkning 25-64 år opdelt på højeste fuldførte uddannelse, 2014 (pct.)

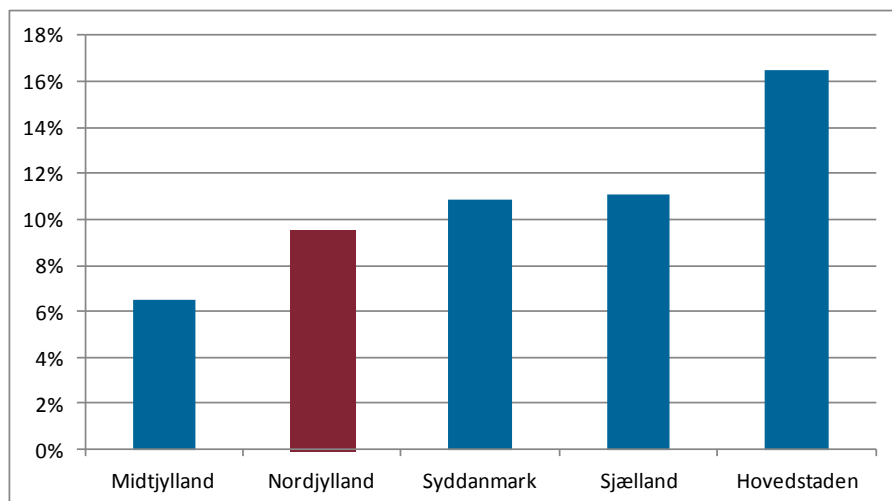
Kilde: Danmarks Statistik

Der er desuden forskelle i uddannelsesstrukturen på tværs af de nordjyske egne. Aalborgs befolkning har klart den største andel med en videregående uddannelse, mens der er mange ufaglærte i Thy-Mors. Endelig er der i de Vendsyssel en høj koncentration af faglærte.

En væsentlig forudsætning for et succesrigt erhvervsfagligt forløb er adgangen til praktikpladser. Her mangler godt 9 pct. af de nordjyske unge på de erhvervsfaglige uddannelser en praktikplads, hvilket er

under landsgennemsnittet på 11 pct.

Andel af praktikpladssøgende elever som ikke har indgået praktikaftale, 2013 (pct.)

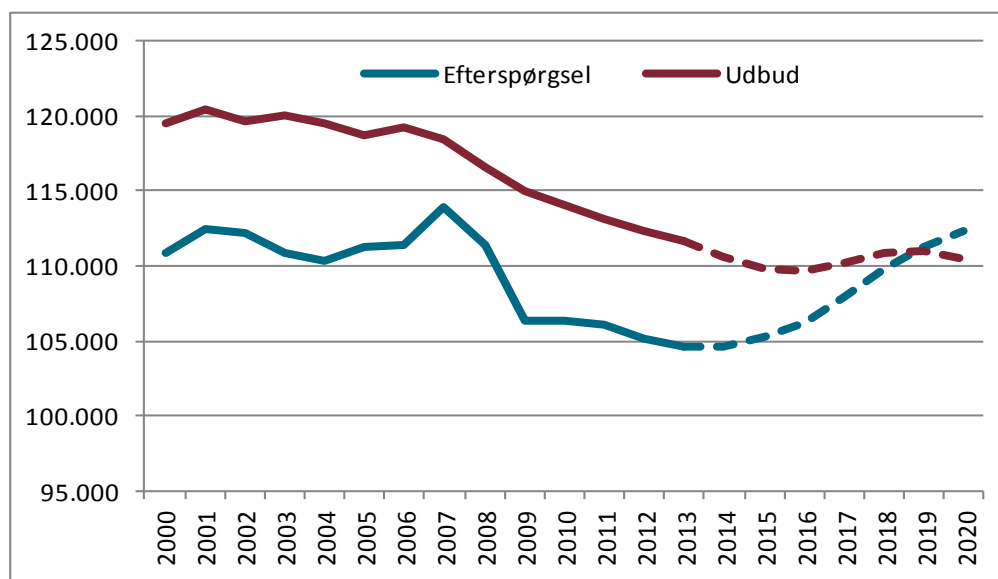
Anm.: Praktikpladssøgende elever er defineret som elever, der efter grundforløbet søger praktikplads og ikke er i gang med et hovedforløb.

Kilde: Danmarks Statistik.

Udviklingen gennem de seneste mange år har peget i retning af at nordjyderne generelt bliver bedre og bedre uddannet. Andelen af ufaglærte falder, mens andelen med en videregående uddannelse stiger, og 80 pct. af de elever der starter på en videregående uddannelse fuldfører. Blandt den nuværende nordjyske ungdomsårgang forventes 93,3 pct. at gennemføre mindst en ungdomsuddannelse, og 61 pct. en videregående uddannelse. Region Nordjylland ligger en smule over landsgennemsnittet hvad angår opnåelse af ungdomsuddannelse, og lidt under i forhold til andelen af unge, som får en videregående uddannelse. Tendensen med at flere unge vælger erhvervsuddannelse end gymnasiale uddannelser har en direkte effekt herpå.

Denne tendens bakkes op af efterspørgselen efter arbejdskraft i det nordjyske erhvervsliv. Mens der generelt forventes stigende efterspørgsel i virksomhederne efter personer med en kompetencegivende uddannelse er behovet for faglært arbejdskraft særligt presserende. Selvom der er flere unge, som vælger erhvervsuddannelse i Nordjylland end i nogen anden region, så er der således behov for yderligere tilgang af faglært arbejdskraft i fremtiden, jf. figuren nedenfor.

Faglært arbejdskraft. Udbud og efterspørgsel. 2000 – 2020

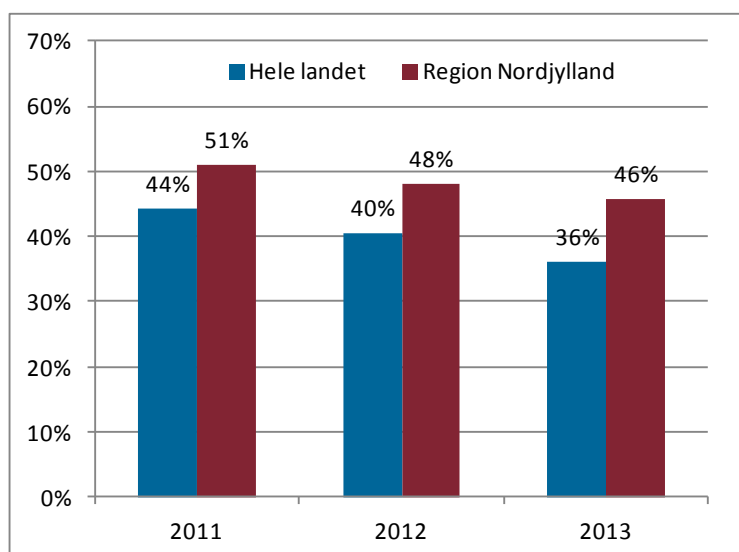

Anm: Efterspørgselen er defineret som beskæftigelsesbehovet på arbejdsstedet, mens udbuddet defineres som arbejdsstyrken bosiddende i regionen. Der skelnes ikke mellem forskellige typer af faglært arbejdskraft, hvorfor den reelle mangel vil være mere udtalt for mange undergrupper af faglærte.

Kilde: Danmarks Statistik og LINE-modellen.

At mange unge nordjyder vælger en erhvervsuddannelse er således ikke nok i forhold til at kunne efterkomme et stigende behov for arbejdskraft. Hvis dette problem skal adresseres er det nødvendigt også at fokusere på efter- og videreuddannelse (VEU), af navnlig ufaglæte. Heldigvis lader det til at der i den nordjyske arbejdsstyrke er en kultur for at deltage i sådanne aktiviteter. Således deltager 46 pct. af arbejdsstyrken i 2013 i sådanne aktiviteter, betydeligt flere end på landsplan jf. nedenstående figur.

Andel deltagere i efter- og videreuddannelse (VEU) i pct. af arbejdsstyrken, 2011 til 2013

Kilde: Danmarks Statistik

Samme tendens gør sig gældende for nordjyske *ufaglærtes* deltagelse, hvor ligeledes 46 pct. deltager i VEU i 2013, og hvor der også her er en klar tendens til at andelen er højere en på landsplan.

6. Erhverv og beskæftigelse

Den nordjyske erhvervsstruktur adskiller sig en smule fra resten af landet. Mens de primære erhverv, er en anelse overrepræsenteret i Nordjylland, gør det modsatte sig gældende for de private serviceerhverv, handel og transport. Internt i regionen er der også forskelle. Mens serviceerhvervene er koncentreret i Aalborg og til dels den nordlige del af regionen, er de sydlige og vestlige egne specialiseret inden for industrierhvervene. Generelt har yderområderne en høj andel beskæftigede i de primære erhverv og industrien.

Den private beskæftigelse tegner sig for 175.000 jobs i Nordjylland – eller ca. 2/3 af den samlede beskæftigelse. Overordnet har der været tilbagegang i den private beskæftigelse både på det korte og lange sigt. Erhvervene har dog parallelt oplevet en beskeden økonomisk fremgang, og produktiviteten i de private erhverv har således været stigende. Trods det har Nordjylland stadig en produktivitetsudfordring, idet produktiviteten i 2013 kun ligger på 91 pct. af landsgennemsnittet. I tabellen nedenfor præsenteres en detaljeret oversigt over erhvervsstrukturen og udviklingen i beskæftigelsen i Nordjylland:

Status og udvikling i Region Nordjyllands erhvervsstruktur, 2000 til 2013.

Erhverv	Gns. årlig udv. 2000-2009 (pct.)	Gns. årlig udv. 2009-2013 (pct.)	Antal i 2013	Andel af priv. beskæftigelse (pct.)
Landbrug, skovbrug og fiskeri	-2,7	-0,8	13.011	7,4
Føde- og drikkevarerindustri	-3,0	-1,7	8.658	4,9
Træ- og papirindustri, trykkerier	-0,4	-2,3	3.654	2,1
Plast-, glas- og betonindustri	-1,5	-2,9	3.966	2,3
Metalindustri	0,9	-2,3	6.260	3,6
Elektronikindustri	-8,5	-3,9	1.201	0,7
Fremst. af elektrisk udstyr	1,2	-3,2	1.293	0,7
Maskinindustri	0,7	-2,8	6.019	3,4
Møbel og anden industri	-5,4	-2,4	3.130	1,8
Bygge og anlæg	0,8	-1,9	16.999	9,7
Handel	0,5	-0,9	40.024	22,7
Transport	-1,7	-1,4	9.552	5,4
Hoteller og restauranter	-0,6	0,2	9.288	5,3
Telekommunikation	0,2	-1,2	1.654	0,9
IT- og informationstjenester	7,5	-0,1	3.551	2,0
Videnservice	4,1	-1,9	3.277	1,9
Alle private erhverv	-0,3	-1,2	176.112	100
Alle erhverv	-0,1	-0,7	266.830	

Kilde: Danmarks Statistik

Beskæftigelsen i landbrug og fiskeri har samlet været nedadgående siden år 2000. Industrien tegner sig samlet set for mere end hver femte job i de private erhverv, men har over en længere periode oplevet tilbagegang i beskæftigelsen. Der er dog forskelle i de enkelte industrierhverv, idet eksempelvis fødevarerindustrien har klaret sig relativt bedre efter krisen, modsat fx maskinindustrien. Samtidig har tilbagegangen inden for hhv. elektronikindustrien og møbelindustrien været ret markant.

De private serviceerhverv har, med et marginalt fald i beskæftigelsen de senere år, klaret sig en anelse bedre end de øvrige sektorer. Udviklingen skal ses i lyset af en generel tendens mod en stadig større betydning for både økonomi og beskæftigelse. Som det fremgår af tabellen er der forskel på udviklingen i de forskellige serviceerhverv. IT- og informationstjenester og videnservice har ligeledes oplevet en høj beskæftigelsesvækst siden 2000, som dog ser ud til at have aftaget betydeligt de seneste par år.

Stærke nordjyske erhvervsområder

Det er svært at udpege de nordjyske erhvervsmæssige styrker alene på baggrund af den traditionelle opdeling af brancher. I de nationale vækstplaner har regeringen udpeget 8 erhvervsområder, hvor dansk erhvervsliv anses at have særlige styrker og potentialer. Det drejer sig om:

- Maritime erhverv
- Kreative erhverv & design
- Sundheds- & velfærdsløsninger
- Energi & klima
- Vand-, bio- & miljøløsninger
- Fødevarer
- IKT & digital vækst
- Turisme

Herudover tilføjes erhvervsområdet **bygge & bolig** hvor Nordjylland historisk set har stået stærkt i forhold til produktion af byggematerialer.

Det er inden for denne ramme at Region Nordjylland skal se sine erhvervsmæssige styrker. Neden for gives resultaterne fra et omfattende analysearbejde³ af, hvor de nordjyske styrker og nicher mere præcist befinder sig i relation til de 8 områder i vækstplanerne, samt bygge & bolig. Det gælder styrkeområder hvor erhvervslivet præsterer godt i forhold til vækst og beskæftigelse, rummer mange vækstvirksomheder og hvor regionen har gode rammevilkår i form af et velfungerende organisatorisk set up, og stærke uddannelses- og forskningsinstitutioner.

Maritime erhverv

Trods en historisk faldende tendens har vækstbrancherne på det maritime område haft pæn fremgang efter finanskrisen, og Nordjylland er i dag specialiseret i ny- og ombygning af skibe, logistik og udstyr. Der er særlige potentialer inden for logistik, grønt udstyr og -service, hvor væksten forventes at stige i takt med grøn omstilling, nye havne, stigende handel og skibsfart, samt øget aktivitet inden for offshore. Potentialer som flere erhvervs-samarbejder og det nationale videncenter MARCOD understøtter. MARCOD har også et enkelt PhD projekt omhandlende miljøvenligere maritime teknologier. På universitetet er der enkelte forskningsmæssige kompetencer inden for havnebyggeri, logistik, satellitovervågning af skibe, testfaciliteter mv., og et arbejde i gang med på sigt at tilbyde maritime uddannelser. Uden for universitetsverdenen uddanner MARTEC, Skagen Skipperskole, EUC Nord og Søværnet mange til den maritime sektor, fx maskinmestre, polyteknikere, skippere.

Kreative erhverv & design

Der er en lille og faldende beskæftigelse inden for kreative erhverv & design, hvor der historisk er sket en forskydning fra mode-industri, bøger og presse over til reklame, kommunikation og grafisk design, samt handel med mode og produktion af mink. I produktionen af mink ligger klart den største økonomiske vækst, ligesom Nordjylland er specialiseret i både avl af pelsdyr og fremstilling af pelsskindvarer. Den nordjyske styrkeposition understøtter og nyder godt af Danmarks brand som kvalitets-modenation og der ligger muligvis yderligere potentialer i eksport til fx Kina og i samarbejde med designere og udviklere.

Turisme og oplevelse

Turismen har trukket en pæn del af væksten i beskæftigelsen, men ikke i indtjeningen. Der er vækst i

³ Region Nordjylland 2014: Hvilke brancher bidrager til indtjening og beskæftigelse i Nordjylland.

oplevelser og den bynære turisme, men markedet for kystferieturisme står over for en række udfordringer med øget konkurrence og lavt døgnforbrug per overnatning. Området kan understøttes af INVIO, INCEVIDA, Aalborg Universitet, der bl.a. forsker i potentialerne for at kommercialisere oplevelser.

Fødevarer

Fødevarer fylder meget i Nordjylland og har generelt god indtjening med faldende beskæftigelse. Især malkekvæg, svin og korn har været i fremgang, mens fiskeri og fiskeindustri som Nordjylland er meget specialiseret i, har været i tilbagegang. Potentialerne er i klassiske fødevarer af høj kvalitet, biomasse til energisektoren, agroteknologi, herunder udstyr til en effektiv kvalitetsproduktion med høj fødevarer sikkerhed. På Aalborg Universitet er der ligeledes forskningsenheder der beskæftiger sig med biomasse, ligesom udvikling af afgrøder også er et prioriteret forskningsområde.

Vand, bio- og miljøløsninger

På trods af relativ få ansatte, er Nordjylland højt specialiseret i genindvinding. Kombinationen af nordjyske havne-udvidelser - så der kan tages mere og større udtjent materiel og skibe ind til ophug mm - og de stadig flere internationale miljø- og sikkerhedskrav, giver muligheder for genanvendelsesindustrien. Der er også potentialer for både industri og primære erhverv som leverandører af rest-produkter som biomasse, ligesom der er store potentialer på det kinesiske marked for virksomheder, der kan levere løsninger i vandteknologi, eller komponenter hertil.

Energi & klima

Virksomheder inden for produktion af boreplatforme, vindmølletårne, kedler og pumper oplever vækst i indtjening og beskæftigelse og det er da også inden for disse varegrupper, at de største muligheder ligger. Der er sandsynligvis store potentialer i at importerede varer erstattes med køb af nordjysk producerede varer eller komponenter. F.eks. er importen af gearkasser og akselkoblinger 6 gange så stor som eksporten. På forskningssiden er energi og klima bredt repræsenteret på universitetet, men mest udpræget i forhold til optimering af energisystemer, hvor Aalborg Universitet er verdensførende.

Sundheds- og velfærds løsninger

Området fylder ikke meget i nordjysk økonomi, men trods relativ få sundhedsteknologiske virksomheder i Nordjylland, har de der er, en høj forsknings- og udviklingsaktivitet. Sundhedsindustrien har været i tilbagegang efter finanskrisen, men der er indikationer på, at industrien igen vil vokse når konjunkturerne bliver bedre.

Potentialerne i dette erhvervsområde afhænger af, at virksomheder får adgang til at udvikle løsninger i samarbejde med det offentlige, så Nordjylland kan få del i det stigende globale marked for løsninger til sundheds- og velfærdsudfordringerne. Med etableringen af Universitetshospitalet og lægeuddannelse, er der skabt et grundlag for sådan et samarbejde om sundheds- og velfærdsinnovation.

IKT

Informations- og kommunikationsteknologi har været under omstilling fra fremstilling til service, og det er da også inden for it-service, at de største økonomiske potentialer ser ud til at ligge. Det drejer sig om fx programmering, it-konsulenter m.fl. Nordjylland er imidlertid stadig specialiseret inden for dele af industrien, som generelt har været i tilbagegang efter finanskrisen. Der er dog flere indikationer på at tendensen med faldende industriproduktion ikke fortsætter. På Aalborg Universitet er ikt en historisk styrkeposition, som trækker tråde til udvikling af andre erhvervs- og forskningsmæssige styrker; f.eks. sundhedsteknologi, kreative erhverv, maritim kommunikation og logistik. Det understreger hvor vigtig ikt er som forudsætning for vækst og produktivitet i andre brancher.

Bygge & bolig

Bygge & bolig fylder meget i den nordjyske økonomi og har, på trods af en lille tilbagegang efter finanskrisen, haft en stabil udvikling historisk. Der er mange brancher i fremgang, der tilsammen har skabt en stor del af væksten, især inden for erhvervsservice, byggeentreprenører, rådgivning mm, men også fremstilling af fx beton.

Potentialerne inden for bygge & bolig relaterer sig til nordjyske virksomheders mulighed for at være specialiserede underleverandører til byggeanlægs-sektoren, især i fremstillingserhvervene træ-, plast-, glas-, beton- og metal-vareindustri. På den lidt kortere bane må de offentlige bygge- anlægsprojekter såsom sygehus, havne, veje, store boligrenoveringer og letbane, forventes at smitte positivt af på vækst og beskæftigelse i nordjyske virksomheder. Dertil kommer hele området omkring energieffektivitet i bæredygtigt byggeri. Flere forskerenheder på Aalborg Universitet beskæftiger sig desuden med udvikling af byggematerialer og lavenergibyggeri.

Det nordjyske vækstlag

Vækst og vækstvirksomheder er imidlertid ikke afgrænset til bestemte erhverv. Vækstlaget er en betegnelse for de virksomheder der skaber, eller har potentiale til at skabe, væksten i et område. Nedenstående karakteristik og definitioner refererer til en omfattende analyse af vækstlaget i Nord- og Midtjylland⁴. Heri arbejdes der med tre undergrupper inden for vækstlaget;

1. **Virksomheder med høj vækst**, som er virksomheder med dokumenteret høj økonomisk vækst over en treårig periode.
2. **Virksomheder med moderat vækst**, som er virksomheder med dokumenteret moderat økonomisk vækst, over en treårig periode .
3. **Vækstboblere**, som er virksomheder med en vis dokumenteret økonomisk vækst over en treårig periode og som motiveret for, og rustet til, yderligere vækst .

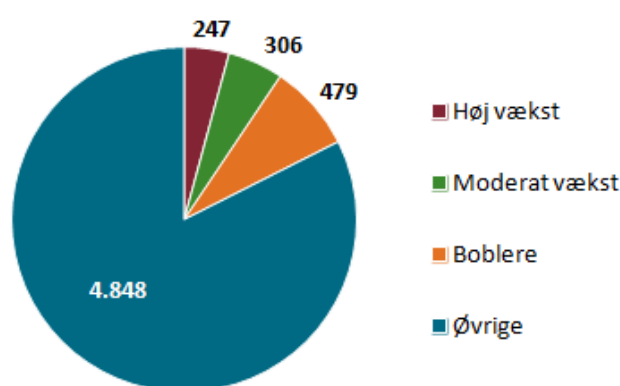
⁴ Se: Region Nordjylland og Iris Group (2015): Det nordjyske vækstlag.

Vækstlaget er desuden afgrænset til brancher som ligger inden for internationalt konkurrerende erhverv. Virksomheder som er klassificeret inden for lokalt konkurrerende brancher er dog inkluderet i vækstlaget, hvis de har eksport.

Over 1.000 virksomheder i det nordjyske vækstlag

Overordnet viser analysen af det nordjyske vækstlag, at der eksisterer mindst 1.000 virksomheder i Nordjylland, som enten har dokumenteret vækst, og ambitioner om mere, eller er virksomheder som har oplevet en vis vækst, har vækstambitioner og er parat til at tage skridtet videre, jf. nedenstående figur.

Antal virksomheder i vækstlaget i Nordjylland, 2013

Kilde: IRIS Group pba. data fra Danmarks Statistik

5.000 nye jobs i vækstvirksomhederne

Vækstlaget er defineret på baggrund af evne og potentiale til at skabe økonomisk vækst. Vækstlaget har dog også skabt et betydeligt antal nye arbejdspladser i perioden 2010 til 2013. Alene i de nordjyske virksomheder med høj og moderat økonomisk vækst, dvs. ca. 550 virksomheder (jf. ovenstående figur), skabt mere end 5.000 nye jobs i den treårige periode. Fremgangen har fundet sted parallelt med, at beskæftigelsen samlet set er gået tilbage med knap 3.500 personer i samme periode. Ud over det antal jobs der er skabt i vækst-virksomhederne, kan man således også formode at vækstvirksomhederne, sammenlignet med det øvrige erhvervsliv, har været i stand til at fastholde et vist antal arbejdspladser i Nordjylland.

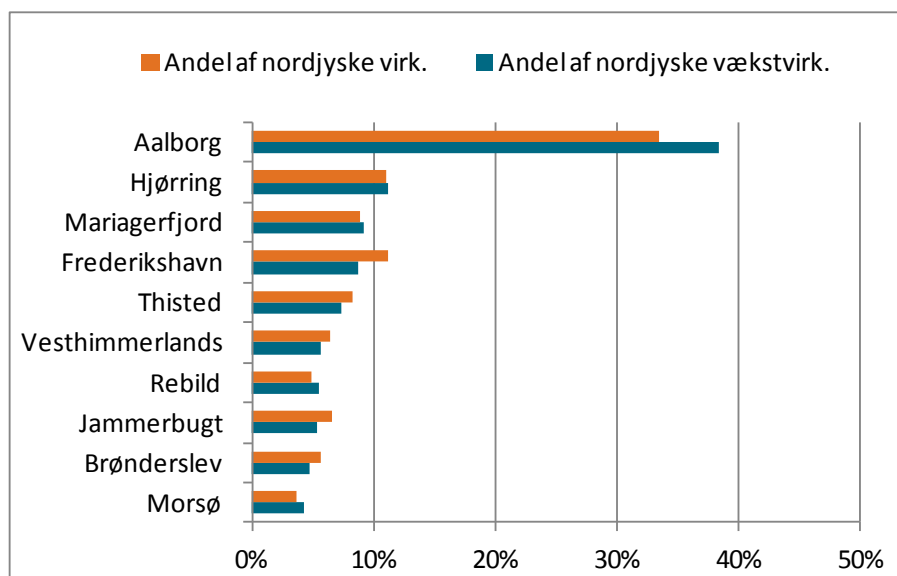
Vækstlaget er bredt forankret i Nordjylland

Selvom analysen af det nordjyske vækstlag viser, at visse erhvervsområder, som eksempelvis det maritime eller energi og klima, rummer et relativt stort antal vækstvirksomheder, er det overordnede billede at vækstvirksomhederne ikke er koncentreret inden for bestemte brancher, men spredt ud over alle erhvervslivets sektorer. Det største volumen af vækstvirksomheder findes således især inden for brede erhvervsområder som handel, fødevarer, stål og jern og maskiner, og gennemgående er alle brede erhvervsområder repræsenteret i vækstlaget.

Tendensen til bred forankring gør sig også gældende i forhold til regionens geografi.

Yderområdekommunerne, hvor 47 pct. af alle regionens virksomheder er placeret, huser 42 pct. af vækstvirksomhederne og i alle nordjyske kommuner er der rimelig overensstemmelse mellem udbredelsen af vækstlaget, og antallet af virksomheder i kommunen, jf. figuren neden for. Kort sagt findes vækstlaget i alle dele af regionen.

Det nordjyske vækstlag fordelt på kommuner sammenlignet med alle virksomheder, 2013 (pct.).

Kilde: IRIS Group pba. data fra Danmarks Statistik